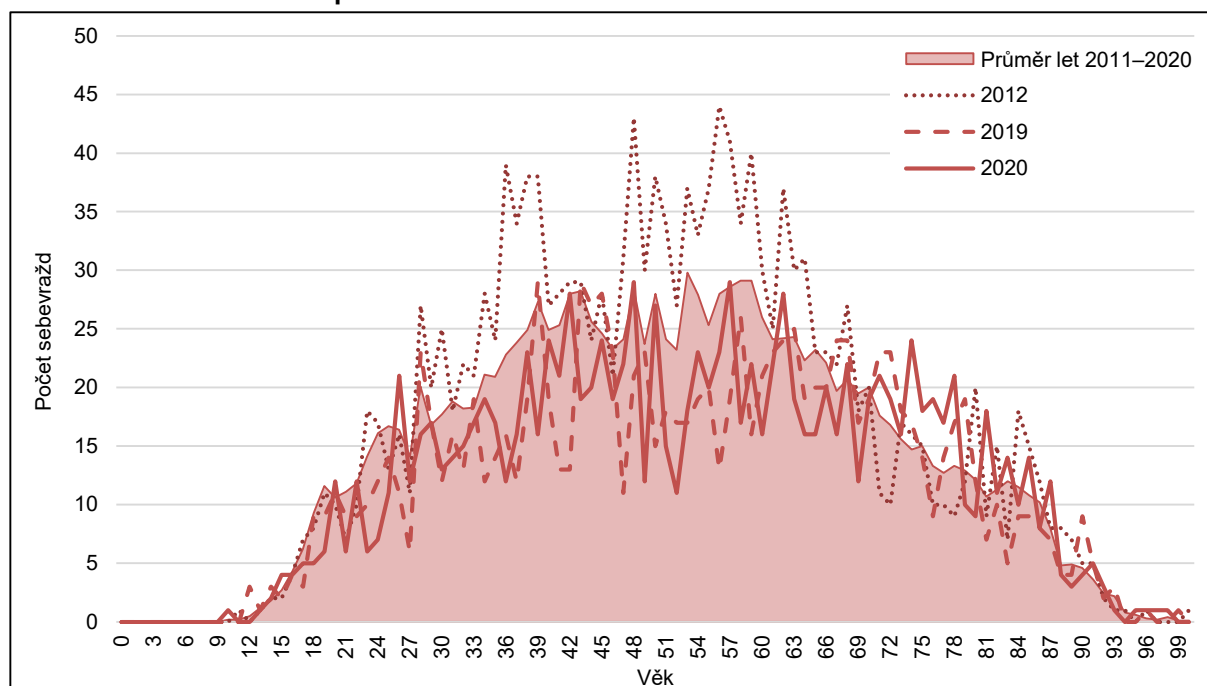

3 Sebevraždy podle věku

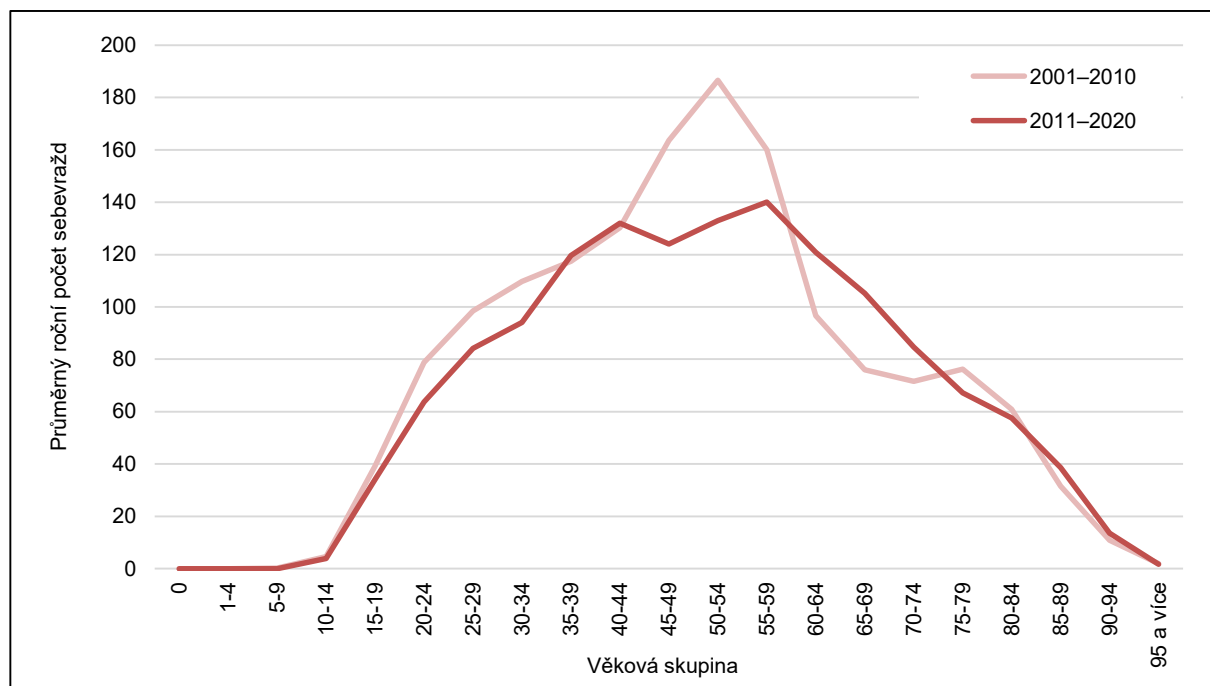
Rozdělení celkového počtu sebevražd do věků není rovnoměrné a závisí na míře sebevražednosti v jednotlivých věcích a na početnosti skupin obyvatel dílčích věků. S ohledem na nízké počty událostí v jednotlivých věcích (jednotky až nižší desítky) je křivka počtu sebevražd podle věku velmi „zubatá“, dochází k výrazným výkyvům počtů. Přesto lze v období let 2011–2020 vysledovat základní linii spočívající v růstu počtu sebevražd spolu s věkem až do nižšího středního věku (35–45 let), poté stagnaci až mírný pokles a opětovný vzestup ve vyšším středním věku (50–60 let) následovaný již setrvalým poklesem. To je patrné jak na roku s nejvyšším počtem sebevražd v období 2011–2020 (rok 2012), tak i v roce s jejich minimálním počtem (2019), i v roce 2020 poznamenaném epidemií covidu-19. Tvar celé křivky je lépe patrný, pokud sečteme sebevraždy za celou druhou dekádu 21. století. Nejvíce sebevražd v období 2011–2020 jako celku spáchali lidé ve věku 53 let, průměrně 30 ročně. Nejnižší věk, ve kterém si sáhly na život děti, byl věk 10 let, od 15 let věku už došlo alespoň k jedné sebevraždě v každém roku tohoto desetiletí.

Obr. 3.1 Počet sebevražd podle věku v letech 2011–2020*

* Uvedeny roky s nejvyšším a nejnižším počtem sebevražd v desetiletí a nejaktuálnější rok.

Náhled podle pětiletých věkových skupin již křivku počtů sebevražd podle věku více vyrovnává. V letech 2011–2020 má dva vrcholy: první ve věkové skupině 40–44 let s ročním průměrem 132 sebevražd v tomto věku, druhý vrchol, dokonce ještě vyšší než ten první, ve věkové skupině 55–59 let na hodnotě 140 sebevražd ročně. V prvním desetiletí současného století vypadal profil počtu sebevražd podle věku částečně odlišně: maximum bylo také ve středním věku (věková skupina 50–54 let ročně průměrně 187 sebevražd), ale vrchol byl soustředěn do užšího věkového rozpětí a byl výraznější. Sebevražd ve vyšších věcích bylo již výrazně méně, s lokálním minimem ve středním seniorském věku následovaným krátkodobým vzrůstem počtu sebevražd ve věkové skupině 75–79 let. Vysvětlení různých průběhů křivek a jejich vrcholů v letech 2001–2010 a 2011–2020 lze z části najít právě v různě početných generacích nebo-li různých věkových skupinách: výrazný vrchol let 2001–2010 ve věkové skupině 50–54 let koresponduje s početnými generacemi osob narozených během druhé světové války a po jejím skončení a lokální zvýšení kolem věkové skupiny 75–79 let odpovídá generacím narozených po skončení první světové války. První vrchol počtu sebevražd v období 2011–2020 ve věkové skupině 40–44 let odpovídá silným generacím sedmdesátých let dvacátého století, druhý vrchol kolem věku 55–59 let pak opět generacím narozeným po druhé světové válce (padesátá léta).

Obr. 3.2 Průměrný roční počet sebevražd podle věku (pětileté věkové skupiny) v letech 2001–2010 a 2011–2020

Základní rysy rozdělení počtu sebevražd do věků byly v letech 2011–2020 pro muže i ženy stejné a ve shodě s populací jako celkem s tím, že u žen je maximum i díky nižšímu celkovému počtu méně výrazné a současně věkový interval nejvyšších počtů sebevražd je širší a bez propadu před dosažením 50 let věku. Přitom ve všech věkových skupinách platí, že muži páchají více sebevražd než ženy. Obdobná závislost mezi věkem a počtem sebevražd u obou pohlaví existovala i v desetiletí 2001–2011.

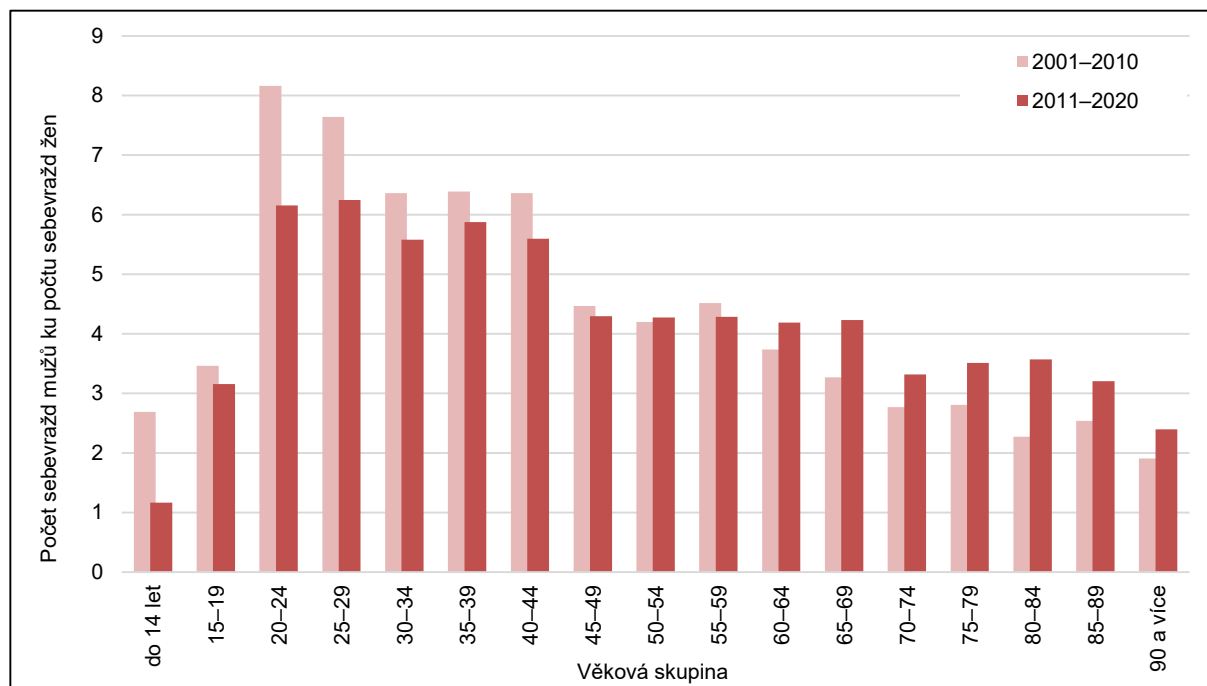
Tab. 3.1 Průměrný roční počet sebevražd podle věkových skupin a pohlaví v letech 2001–2010 a 2011–2020

Období	Věková skupina																
	-14	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–64	65–69	70–74	75–79	80–84	85–89	90+
Celkem																	
2001–2010	5	39	79	99	110	118	130	164	187	160	97	76	72	76	61	32	13
2011–2020	4	34	64	84	94	120	132	124	133	140	121	105	85	67	58	39	15
Muži																	
2001–2010	4	31	70	87	95	102	113	134	151	131	76	58	53	56	42	23	8
2011–2020	2	26	55	73	80	102	112	101	108	114	98	85	65	52	45	30	11
Ženy																	
2001–2010	1	9	9	11	15	16	18	30	36	29	20	18	19	20	19	9	4
2011–2020	2	8	9	12	14	17	20	23	25	27	23	20	20	15	13	9	5

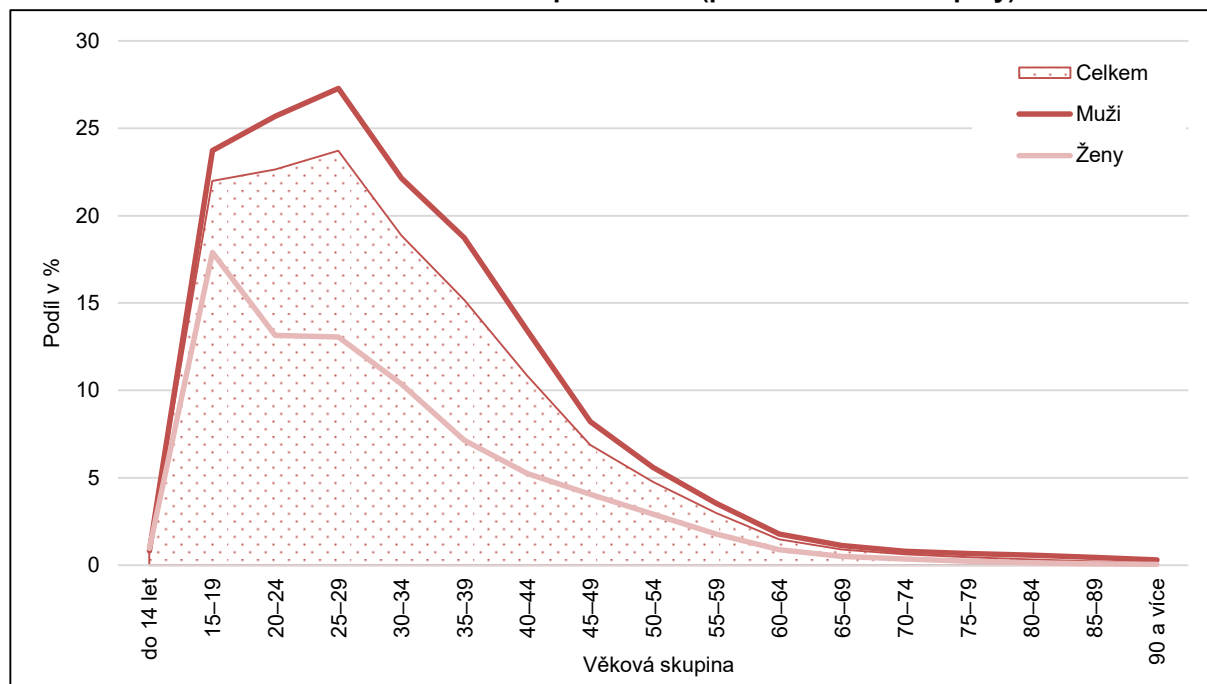
Převis mužů nad ženami v dobrovolném vědomém ukončení vlastního života byl v letech 2011–2020 nejvýrazněji patrný ve věkové skupině 25–29 let s poměrem 6,3 sebevražd mužů na 1 sebevraždou ženy a poměr okolo 6 : 1 platí i pro další mladé muže (ve věku 20–24 a skupiny mezi 30 až 44 lety). Od věku 45 do věku 69 let byl poměr počtu sebevražd mužů na 1 sebevraždou ženy stabilní na hodnotě 4,3 (resp. 4,2) : 1 a s postupem ke starším seniorským věkovým skupinám pak převaha mužů začala nepravidelně klesat, výrazněji v nejvyšším věku, což do značné míry bude ale souviset s převahou žen nad muži v nejvyšších věkových skupinách v české populaci.

V předchozím desetiletí 2001–2010 byla převaha 20letých mužů nad stejně starými ženami ještě markantnější (poměr kolem 8 : 1), následně až do věku 44 let v stabilním poměru 6,4 : 1. Pro následující věkovou skupinu 45–49 let došlo k výraznému snížení převahy mužských sebevražd na poměr 4,5 : 1 a k dalšímu snížení pak od věkové skupiny 60–64 let, po němž následovalo další nepravidelné snižování poměru mužů a žen mezi sebevraždami během seniorského věku. Obecně při porovnání dvou desetiletí 21. století vyplývá výraznější zastoupení mužů mezi zemřelými v důsledku sebevraždy v prvním desetiletí v mladším věku a nárůst významu tohoto jevu ve věku seniorském v druhém desetiletí.

Obr. 3.3 Počet sebevražd mužů v poměru k počtu sebevražd žen podle věku (pětileté věkové skupiny) v letech 2001–2010 a 2011–2020

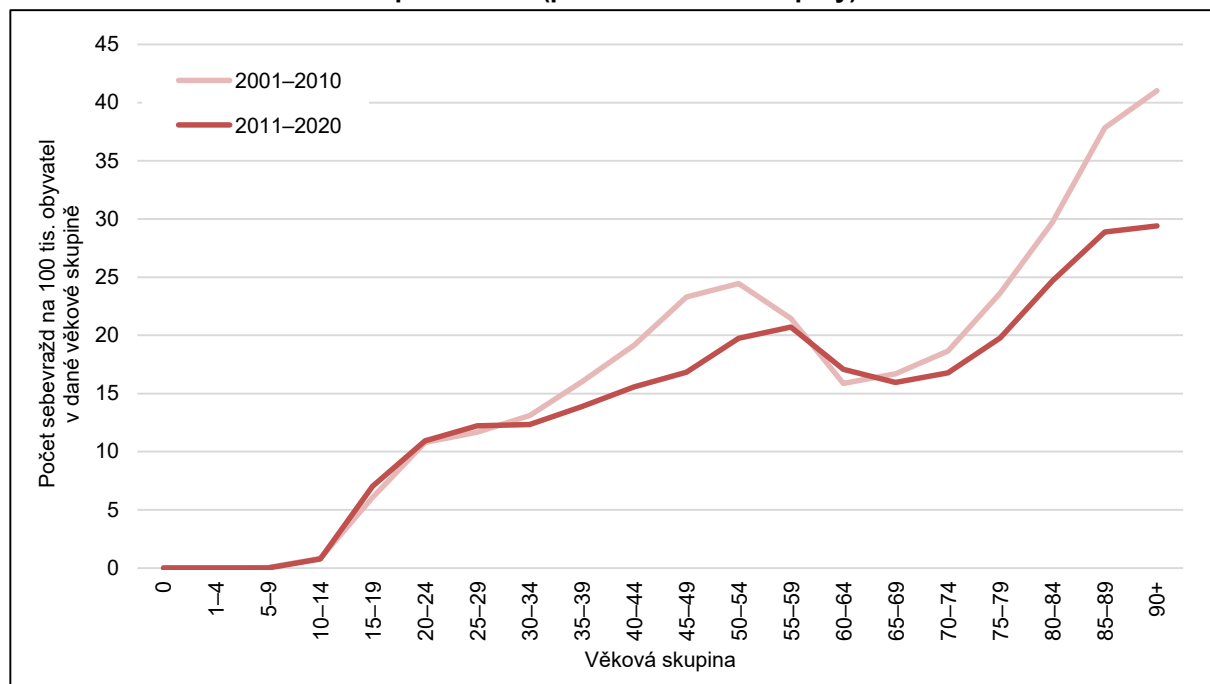

Podíl úmrtí na sebevraždy na všech úmrtích podle věku v období 2011–2020 ilustruje následující obrázek 3.4 – podíl z hodnot nulových pro dětský věk zpočátku razantně vzrůstal a maxima dosáhl ve věkové skupině 25–29 let, kdy úmrtí sebevraždou tvořilo ze všech úmrtí 23,7 % (v celé populaci byl podíl úmrtí sebevraždou ze všech ve stejném období jen 1,3). Následný pokles podílu sebevražd na všech úmrtích byl zpočátku prudký a již nepřerušovaný, takže pro osoby ve věku 45–49 let klesl pod desetinu (6,9 %) a na hodnotu odpovídající podílu za populaci spadl na počátku seniorského věku okolo 65 let i v souvislosti s nárůstem úmrtnosti na přirozené příčiny smrti. Podíl sebevražd na všech úmrtích byl vyšší u mužů než žen nejen celkově (průměrně 2,0 % pro muže a 0,5 % pro ženy; viz výše kapitola 2), ale i pro každou z věkových skupin (výjimkou je jen rovnocenná hodnota v nejmladší kategorii do 14 let). Nejmarkantněji je vyšší podíl sebevražd na úmrtích u mužů patrný ve věku 20 až 39 let. Propad u žen v kategorii 20–24 může souviset s poklesem intenzity sebevražděnosti (viz dále) v tomto věku v desetiletí 2011–2020.

Obr. 3.4 Podíl sebevražd na všech úmrtích podle věku (pětileté věkové skupiny) v letech 2011–2020

Intenzita sebevražd (vyjádřena mírou sebevražd v jednotlivých věkových skupinách) měla podle věku značně odlišný průběh oproti absolutním počtům sebevražd (jak už bylo zmíněno výše, na počtech se z velké části podílí početnost věkové skupiny). Míra sebevražd v souhrnném pohledu na celé období 2011–2020 prudce vzrostla od věkové skupiny 15–19 let, nárůst zpomalil pro dvacetileté osoby, v dalších věkových skupinách intenzita sebevražd rychle rostla a lokálního maxima dosáhla ve skupině 55–59 let (věková skupina s nejvyšším absolutním počtem sebevražd) na hodnotě 20,7 sebevražd na 100 tisíc osob. Následný pokles míry sebevražd byl ukončen ve věkové skupině 65–69 let na hodnotě odpovídající věkové skupině 40–44 let a křivka míry sebevražd pak pokračovala strmým vzrůstem intenzity s vrcholem ve věku 90 a více let na hodnotě 29,4 sebevražd na 100 tisíc osob (zmírnění intenzity růstu křivky mezi skupinami 85–89 let a 90 a více let způsobuje míra sebevražd pro 95leté a starší, která už významněji klesla – intenzitu sebevražd pro osoby starší 95 let mohou spoluutvářet i fyzické možnosti takto starých osob a míra může být ovlivněna již nízkými počty úmrtí i počty osob v tomto věku).

Pro křivku intenzity sebevražd v období 2011–2020 tak platilo zvyšování hodnot spolu s věkem až do věku před dosažením 60. narozenin, kdy došlo k poklesu, stagnaci a opětovnému nárůstu pro sedmdesátíky a starší. Obdobný průběh měla křivka sebevražd i o desetiletí dříve, s tím rozdílem, že pro většinu věkových skupin byla posunuta o jednu pětiletou věkovou skupinu směrem k nižšímu věku (lokální maximum již pro věkovou skupinu 50–54 let, lokální minimum již ve věku 60–64 let), ovšem celkové maximum míry sebevražd bylo totožné ve věkové skupině 90 a více let na hodnotě 41,0 sebevražd na 100 tisíc osob. Desetiletí 2011–2020 znamenalo pokles míry sebevražd pro většinu věkových skupin v porovnání s předchozím obdobím 2001–2010, což koresponduje s poklesem celkové míry sebevražd ve stejných časových úsecích.

Obr. 3.5 Míra sebevraždnosti podle věku (pětileté věkové skupiny) v letech 2001–2010 a 2011–2020

Míra sebevraždnosti podle věku u mužů i žen značně kopíruje vývoj sebevraždnosti podle věku u celé populace s tím, že u žen je křivka díky nižší intenzitě jevu plošší. Shodné bylo v letech 2011–2020 (ale i v letech 2001–2010) pro obě pohlaví lokální maximum intenzity sebevraždnosti ve věku 55–59 let (respektive 50–54 let) i následné lokální minimum ve věkové skupině 65–69 let (respektive 60–64 let) a poté plynulý nárůst intenzity sebevraždnosti spolu s věkem. Rozdíl ve vývoji měr sebevraždnosti podle věku v období 2011–2020 byl mezi muži a ženami u mladých osob, kdy u mužů výrazný nárůst sebevraždnosti u 15–19letých a 20–24letých střídala v dalších věkových skupinách stagnace (hlavně patrná u čerstvých třicátníků) a k nárůstu začalo docházet znovu až pro 35–39leté. K nárůstu míry sebevraždnosti žen došlo obdobně pro 15–19leté, u dvacetiletých stagnovala, až klesala a lehce začala vzrůstat u čerstvých třicátnic.

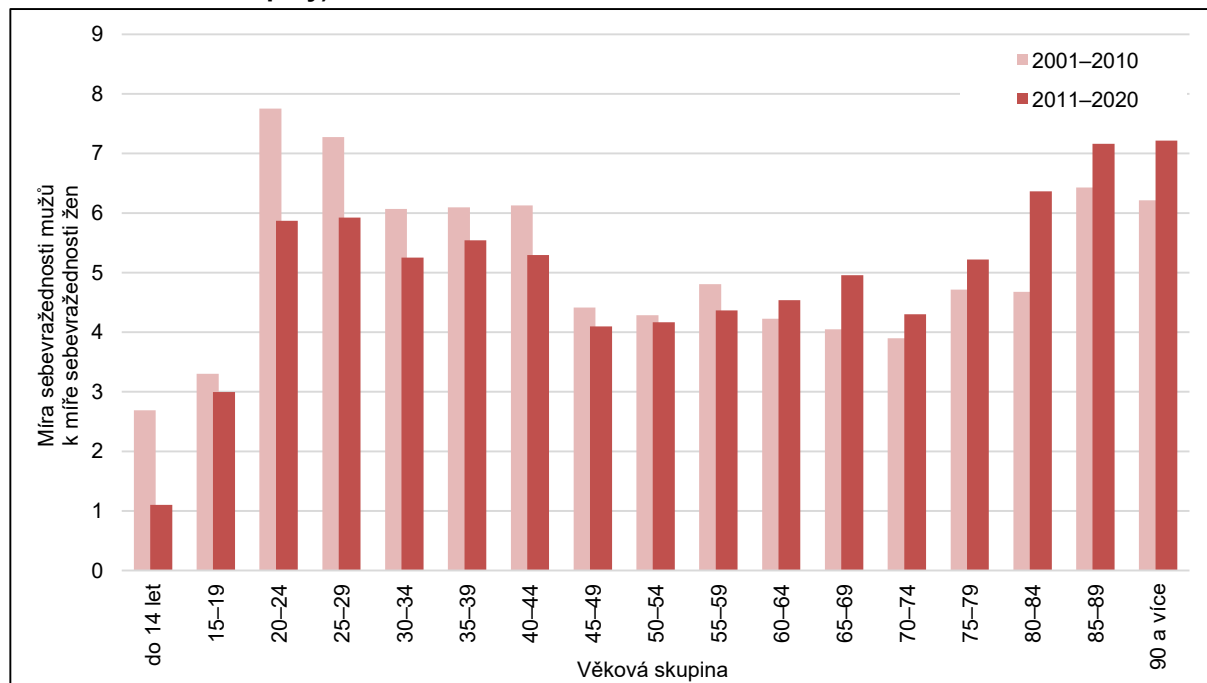
Tab. 3.2 Průměrná roční míra sebevraždnosti podle věkových skupin a pohlaví v letech 2001–2010 a 2011–2020

Období	Věková skupina																
	-14	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–64	65–69	70–74	75–79	80–84	85–89	90+
Celkem																	
2001–2010	0,8	6,0	10,8	11,7	13,1	16,0	19,1	23,3	24,4	21,5	15,9	16,7	18,6	23,6	29,7	37,8	41,0
2011–2020	0,8	7,0	10,9	12,2	12,3	13,9	15,6	16,8	19,8	20,7	17,1	15,9	16,8	19,8	24,7	28,9	29,4
Muži																	
2001–2010	1,2	9,2	18,7	20,2	22,1	27,1	32,5	37,8	39,9	36,3	26,7	28,6	33,0	46,7	63,1	95,9	114,6
2011–2020	0,8	10,4	18,4	20,5	20,3	23,0	25,7	26,6	31,6	33,9	28,7	28,0	29,6	38,3	53,6	71,2	83,2
Ženy																	
2001–2010	0,4	2,8	2,4	2,8	3,6	4,4	5,3	8,6	9,3	7,5	6,3	7,1	8,5	9,9	13,5	14,9	18,4
2011–2020	0,7	3,5	3,1	3,5	3,9	4,2	4,9	6,5	7,6	7,8	6,3	5,6	6,9	7,3	8,4	9,9	11,5

Mužské sebevraždné chování je intenzivnější než ženské ve všech věkových skupinách (jen pro 14leté a mladší dosáhlo v období 2011–2020 téměř totožné hodnoty). Nejvýraznější byl tento převis ve sledovaném desetiletí pro mladé dospělé (pro 20 až 44 let míra sebevraždnosti mužů ku míře sebevraždnosti žen oscilovala v rozmezí 5,3 : 1 až 5,9 : 1) a pro seniory nad 75 let (poměr rostoucí od 5,2 : 1 k 7,2 : 1). Naopak u osob ve věku 45 až 64, pro věkovou skupinu 70–74 let a pro nejmladší do 19 let si je mužská a ženská

úmrtnost na sebevraždy nejvíce podobná, přesto však byla intenzita sebevraždnosti mužů stále 3–4krát vyšší než žen. Při porovnání dvou desetiletí 21. století se jeví přesun těžiště mužské nadúmrtnosti na sebevraždy od dvacetiletých osob k osmdesátníkům a starším – zatímco v letech 2001–2010 míra sebevraždnosti mužů ku míře sebevraždnosti žen nabývala maximálního poměru (více než 7 : 1) pro dvacetileté, v letech 2011–2020 to bylo pro 85leté a starší.

Obr. 3.6 Míra sebevraždnosti mužů v poměru k míře sebevraždnosti žen podle věku (pětileté věkové skupiny) v letech 2001–2010 a 2011–2020

Díky výrazně odlišným hodnotám sebevraždnosti podle věku je měnící se věková struktura populace významným faktorem ovlivňujícím celkový počet sebevražd v dané populaci. Tedy stárnutí populace by samo o sobě při neměnné intenzitě sebevraždnosti v jednotlivých věkových skupinách mělo za následek růst počtu sebevražd. Ve sledovaném desetiletí 2011–2020 ke stárnutí české populace docházelo, nikoliv ale k paralelnímu zvyšování počtu sebevražd (až na výjimky roku 2012 a 2017). Pokles intenzity sebevraždnosti byl natolik markantní, že eliminoval nejen vliv stárnutí populace, ale vedl ke snižování absolutních počtů sebevražd.